

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на докторант Миранда Бело на тема
„Народният речеви етикет на българите от Албания (В съпоставка с
народния етикет в албанския език)“

Представения за защита дисертационен труд на Миранда Бело представя резултатите от компетентна, зряла и дългогодишна работа в областта на съпоставителното езикознание и езиковите контакти. Познавам Миранда Бело като преподавател и учен от 2007 г., когато участвах в конкурс за назначаването ѝ като асистент по албански език във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Още тогава тя беше готова със знания и опит за сериозен научен труд. Практическото владение на албански и български език като родни е изключително предимство за преподавателската и научната дейност, което съчетано със сериозната научно-теоретична подготовка в ЮЗУ „Неофит Рилски“, а също с личната работа, е водило до отлични предпоставки за обучаваните студенти, за албанологията в България, а също за българистиката в Албания. Обикновено учените, занимаващи се с двуезичните контакти, са или албанисти, или българисти, а Миранда Бело е сред единиците редки специалисти с равнопоставена двупосочна подготовка и богати теоретични знания във филологията. Областта, в която е настоящето изследване, за нея е позната и на интуитивно равнище, от билингвалната среда, в която е преминал периодът до завършване на средното образование. Знанията са развити и на съвсем нова плоскост, в качеството на преподавател по български език в българското неделно училище „Христо Ботев“, гр. Тирана. Познавам обучавани от нея студенти и ученици и отзивите за преподавателската ѝ дейност и в университета, и в българското училище, са прекрасни, младите хора демонстрират практически умения, достигнати само благодарение на контакта с такъв вещ и талантлив преподавател.

Казаното дотук е в пряка връзка с представената за защита дисертация, защото представлява основата за разработката на теоретичния труд. Дисертационният труд се състои от 176 страници, по темата му има петнайсет публикации в различни научни издания, а също изнесени доклади и представени материали. Запозната съм със статиите на Миранда Бело върху характеристиките на албанските лични имена, народния етикет на българските говори в Албания, лексикалните заемки от турски език в българските говори в Югоизточна Албания и етикетния език в говорите в с. Шищавец, Стеблево и др. Впечатлена съм, че за разлика от съществуващата нова тенденция първо да се защити докторат, а след това да се работи на терен и да се задълбочи научния интерес, Миранда Бело работи повече от десетилетие по темата, на място, с извори, с информатори, от лични впечатления, чете теоретична литература по

темата, участва в симпозиуми, подготвя лекции и др. и чак след като се е доказала като абсолютно компетентна и неоспорим авторитет в тази област, пристъпва към обобщаване на знанията си в оригинална авторска продукция с дисертационен обем.

Целите и задачите на дисертационния труд са формулирани прегледно и са разграничени точно научно. Изясняването на понятието *народен етикет* е теоретична задача от езиковедски характер, но също от социално-психологическо естество. Авторката разглежда задълбочено дихотомността на проблема. Методологията включва дескриптивен метод, съчетан със съпоставителния метод, социологически подход и сравнително-исторически метод. Събирането на материала за изследването е теренна работа, която е проведена в дълъг период от време, обхваща лични наблюдения и знания и има всички предпоставки да достигне до валидни заключения. Авторката скромно не отбелязва тази голяма заслуга на своя труд. По отношение на първа глава смятам за важно достигнатото обобщение на с. 14, че „За разлика от официалния етикет, който има и *писмена форма*, народният етикет на българите от тези краища е само *устен*. Той е изграден изцяло върху обичая и като такъв се предава от поколение на поколение, без да съществува в писмен вид...Народният етикет е част от тази реч. Той се състои от формули, които се научават от ранна възраст, също така се използват съобразно различните обстановки, не се измислят в момента на общуване.”

Втора глава представя демографски и исторически данни за селищата с българско население, от които е ексцерпиран материалът за изследването. Цитирани са български историци и албански източници и материали, някои от които достъпни само в местната администрация, и е направено убедително представяне. Трета глава насочва към социолингвистиката чрез функционалните полета в народния традиционен етикет на българите от Албания. Те са илюстрирани по събрания материал в отделните села и са придружени с паралингвистична информация. Четвърта глава прави лингвистичен анализ на народоетикетните конструкции въз основа на опорните думи в тях. Пета глава разглежда другата страна на опозицията – функционалните полета в народния етикет на албанците. Цитиран е правилно албанският изследовател Гьовалин Шкуртай, който се занимава с конкретната област и има едно от най-скорошните издания по въпроса. Шеста глава прави семантичен анализ въз основа на опорните думи на албанските народоетикетни конструкции. Изводите представят съпоставка в 25 пункта между представените материали и отчитат конкретни резултати, плод на авторския анализ.

Дисертацията е оформена прецизно, по всички изисквания на българския стандарт. Събраните илюстративни текстове в приложението са записани с ударения. Библиографията е оформена прегледно, добросъвестно, удобно за справочна работа.

Трудът освен чисто научен принос има изключително ценен принос за позиционирането на българистиката в изследването на българските говори в Албания. През последното десетилетие в района на тези говори са направени многократно експедиции от чуждестранни учени от трети страни, които имат отлично финансиране за теренна работа и издателска дейност. Въпреки безспорните научни качества на тези колеги, част от резултатите им са в явно или завоалирано противоречие с изводите на българистите. Публикуването на дисертационния труд на Миранда Бело е важно за българистиката и за международното аргументиране на изследваната проблематика.

Заклучение

С пълна убеденост препоръчам присъждането на Миранда Хусни Бело на научната степен „доктор” по филология в професионално направление 2.1. *Филология*, научната специалност *Общо и сравнително езикознание (Балканско езикознание)*.

01.10.2020

Рецензент: доц. д-р Русана Бейлери

албанист в СУ „Св. Кл. Охридски” ,
Факултет по славянски филологии